

(Политика, 15.2.2010)

Србија може побећи од динара и прећи на евро, али не може тиме преварити кризу, нити од ње може утећи. Прелазак на евро неће спасти ни српске дужнике. Динар није извориште домаћих економских проблема, већ је пад динара само видљива манифестација слабости домаће привреде и синтеза вишегодишњих промашаја економске политике – монетарне, фискалне и развојне.

Национална валута није препрека економском просперитету. Најуспешније земље у развоју задржале су домаћу валуту, вешто користећи свој монетарни суверенитет у оквирима које глобализација допушта. Политика курса је важан развојни инструмент којим неразвијене земље могу да поправе своју конкурентску позицију. За развијене земље сопствена валута је важан сигурносни вентил у случају кризе, и то се сада јасно види. Грчка и Шпанија, на пример, много би лакше изашле из кризе да нису таоци јаког евра.

Када имају своју валуту, неразвијене земље могу потценити њену вредност и тиме себи створити шансу на суровом светском тржишту. Потцењена валута подстиче извоз, дестимулише увоз, обара домаћу потрошњу, подстиче производњу и инвестиције. Домаћа валута омогућава и вођење самосталне каматне политике и, кроз ту политику, подстицање инвестиција. То јесте тежак развојни пут, али лаког нема.

Преласком на евро, Народна банка Србије би изгубила могућност да обезбеђује ликвидност и сигурност финансијског система, јер она не може емитовати евре. Ван Европске уније и ван еврозоне, Србија не би имала монетарну заштиту Европске централне банке. У систему који базира на туђој валути, финансијски систем би био потпуно беспомоћан и препуштен немилости других, чак више него што је то данас.

Прелазак Србије на евро не би превише насекирао Европску унију, напротив. Она тиме профитира и остварује индиректну емисиону добит. Своју разнобојну хартију на којој пише евро, она може продати, или је уз камату позајмити држави која, иако није у еврозони, уводи евро. Та хартија затим кружи на унутрашњем тржишту, домаћи

привредни актери њоме обављају међусобна плаћања, али папир остаје у домаћем финансијском систему. За тај папир Србија неће дати никакав свој папир, већ ће у коначном исходу дати реална добра – робу и услуге.

Драма динара је последица дефицита трговинског и текућег биланса. Србија троши више него што економија ствара и та разлика је покривана пре свега продајом државне имовине и кредитима. Како је прилив по тим основама драстично пао, равнотежа се може успоставити само смањењем потрошње – државе, привреде и грађана. Овај процес је у току и пад динара је његов интегрални део.

С падом динара дошло је до пораста вредности индексираних кредита и до погоршања унутрашње дужничке кризе. С те стране и стижу идеје о преласку Србије на евро. Део привредне и стручне јавности верује да се унутрашња дужничка криза може избећи увођењем евра. То је пука илузија.

Ако би се конверзија у евро извршила на нивоу курса на коме је динар данас, сви узроци економске кризе би остали нетакнути – превисоке домаће цене, неконкурентна привреда, инвестиције окренуте само домаћој потрошњи. У таквом амбијенту дефицит трговинског биланса би и даље био огроман и одлив евра би био много већи од прилива. Укупна количина евра у оптицају би се стално смањивала, што би довело до неликвидности, до пада цена, надница и пензија. Овај процес усклађивања „на доле“ би се одиграо брзо и неизбежно. Приходи предузећа би опадали, плате би се смањивале, а дужницима би остајало све мање евра за отплату кредита. С малим закашњењем, дужници би се нашли у идентичној ситуацији у каквој се данас налазе с падом динара. Прелазак на евро не би ништа променио нити поправио.

Србија мора престати да се бави бесмисленим хамлетовским дилемама попут ове, а економисти (бар они) морају престати да стимулишу самообмане. Из платнобилансне кризе у којој се Србија дави, може се изаћи само болним депрецирањем динара, а не преласком на евро. Потребна је промена економске политике и привредне структуре, а не промена валуте. И са евром и са динаром, са фунтом, јеном или јуаном, Србију чека иста, невесела судбина и суочавање са грешкама последње деценије. Држава мора радикално да мења економску и развојну политику. У том процесу сви видови потрошње осим инвестиционе се морају смањивати. Што се раније то спозна, криза ће трајати краће, нажалост не и кратко.